

УДК 336.02

Д.С. Пілевич, канд. екон. наук

Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпінь, Україна

СУТНІСТЬ КОМПЛЕМЕНТАРНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ**Д.С. Пилевич**, канд. экон. наук

Национальный университет государственной налоговой службы Украины, г. Ирпень, Украина

СУЩНОСТЬ КОМПЛЕМЕНТАРНОЙ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА**Dmytro Pilevych**, PhD in Economics

National University of State Tax Service of Ukraine, Irpin, Ukraine

THE ESSENCE OF COMPLEMENTARY INVESTMENT POLICY OF THE STATE

Розглянуто сутність явища комплементарності, визначено підходи до його дослідження, серед яких виділено лінійний та ієрархічний підходи, з'ясовано сутність поняття „комплементарна інвестиційна політика держави”.

Ключові слова: комплементарність, інвестиція, інвестиційна політика, інвестор, комплементарна інвестиційна політика держави, державна інвестиційна політика.

Рассмотрено сущность комплементарности, определены подходы к ее изучению, среди которых выделены линейный и иерархический, выяснена сущность понятия „комплементарная инвестиционная политика государства”.

Ключевые слова: комплементарность, инвестиция, инвестиционная политика, инвестор, комплементарная инвестиционная политика государства, государственная инвестиционная политика.

The essence of complementarity was discussed, approaches to its study were defined, among which were emphasized the following: linear and hierarchical, essence of complementary the investment policy of the state was clarified.

Key words: complementarity, investment, investment policy, investor, complementary investment policy of the state, state investment policy.

Постановка проблеми. Створення передумов для ведення бізнесу є однією з головних цілей функціонування урядів багатьох країн. Держава зацікавлена у формуванні інвестиційного клімату, який сприяв активізації як внутрішніх джерел інвестування, так і залученню іноземних інвестицій до національного господарства. З цією метою уряди більшості країн намагаються реформувати ті економічні, організаційні процеси, що пов'язані з інвестиційною активністю, та створити прозорі умови державного регулювання інвестиційної діяльності.

Інвестиційна політика за своєю сутністю є абстрактним поняттям і включає широке коло різнобічних заходів та інструментів, що є в руках держава та можуть бути використані нею для активізації здійснення інвестиційних процесів у країні. Однак суб'єктами таких процесів виступають досить різноманітні за своїм масштабом діяльності, фінансовими можливостями, цілями інвестування юридичні та фізичні особи. Саме така ситуація обумовлює і складнощі здійснення ефективної державної інвестиційної політики, яка б була націлена на створення сприятливих умов ведення бізнесу для всіх цих суб'єктів одночасно.

Держава, реалізуючи інвестиційну політику, повинна враховувати те, що основні принципи здійснення процесів вкладання коштів до національної економіки України, система цілей, майбутні очікування різних суб'єктів є досить відмінними, тому і підходи їх до оцінювання інвестиційного клімату країни також відрізняються досить ґрунтовно. Саме тому постає об'єктивна необхідність побудови та впровадження в країні комплементарної інвестиційної політики держави, яка б за своєю суттю ефективно поєднувала очікування всіх суб'єктів щодо інвестиційного клімату країни, забезпечувала підтримку формування вітчизняних інвестиційних ресурсів та гармонійне поєднання всіх джерел інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі існує досить значна кількість напрацювань як вітчизняних, так і зарубіжних авторів щодо активізації інвестиційних процесів у країні, формування ефективної інвестиційної політики держави та створення позитивного інвестиційного клімату в країні, серед яких варто відзначити

О.І. Амошу, І.О. Бланка, Л.М. Борщ, З.С. Варналія, В.М. Гейця, О.І. Гонту, В.П. Ільчука, І.С. Каленюк, Ю.В. Макогона, А.А. Пересаду, В.Ф. Савченка, В.Б. Тропіну, В.Г. Федоренко, А.А. Чухно й ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте питання побудови інвестиційної політики держави за допомогою синтезу основних вимог інвесторів до національного інвестиційного процесу через їх узгодження на основі врахування принципу комплементарності до побудови такої політики не досліджувалися.

Мета статті. Основною метою наукової статті є дослідження сутності комплементарної інвестиційної політики держави.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо з теоретичного погляду сутність комплементарної інвестиційної політики держави. Насамперед, під державною інвестиційною політикою ми розглядаємо частину економічної політики, комплекс різнобічних заходів, що здійснюються державою з метою формування сприятливих умов для здійснення інвестиційної діяльності на її території.

Термін „комплементарний” походить від латинського слова й у перекладі означає „додаток”. Тобто, якщо говорити про комплементарні процеси, то, насамперед, необхідно виділяти основні та додаткові їх складові. Останні у свою чергу доповнюють, збагачують центральні елементи та частково, вступаючи у зв’язок з ними, створюють синергетичні ефекти для розвитку досліджуваного явища. У табл. наведено різнобічні трактування дефініції „комплементарний”.

Таблиця

Трактування терміна „комплементарний”

Трактування	Джерело
1	2
Комплементарные блага – предметы, взаимно дополняющие друг друга и составляющие некоторое единство с экономической точки зрения	Толковый словарь Ушакова [Электронный ресурс] [5]
Комплементарность – взаимное соответствие, связь дополняющих друг друга структур, определяемая их химическими свойствами (в молекулярной биологии)	Толковый словарь Ефремовой [Электронный ресурс] [4]
Комплементарные институты – совокупность институтов, формируемых на мезо- и микроуровнях экономики в дополнение к основным	Ермакова Ж. А. Развитие методологии организационно-экономического обеспечения технологической модернизации промышленного комплекса региона: автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.00.05 “Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями и комплексами промышленности)” / Ермакова Жанна Анатольевна. – Екатеринбург: Институт экономики Уральского отделения Российской академии наук, 2007. – 44 с. [1]
Комплементарность является универсальным механизмом развития культуры, социокультурных институтов, различных систем ценностей и норм, культурных феноменов и образований, взаимодополняющих друг друга в рамках определенной социальной целостности, и ее значимость в формировании культуры современного общества	Фатеева С. В. Комплементарность в экономической культуре: понятие, формы и механизм действия: дис. ... д-ра филос. наук: спец. 24.00.01 “Теория и история культуры” / Фатеева Светлана Викторовна. – Ростов-на-Дону: Ростовский государственный университет, 2006. – 261 с. [7]

Закінчення табл.

1	2
Комплементарность – взаимное соответствие элементов системы или их фрагментов, обеспечивающее образование связей между пространственно взаимодействующими (комплиментарными) фрагментами системы и обеспечивающее их эффективное взаимодействие	У Сунцзе. Организационно-экономический комплементарный механизм повышения качества и конкурентоспособности продукции металлургического предприятия: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 “Экономика и управления народным хозяйством: стандартизация и управление качеством продукции” / У Сунцзе. – Тамбов, 2012. – С. 10 [6]
Інституційна комплементарність постає як форма інституційної взаємодії, в результаті якої сумарна ефективність комплементарних інститутів відрізняється від суми ефективностей інститутів, включених у взаємодію	Липов В. Институциональная комплементарность и морфология социально-экономических систем / В. Липов // Научный журнал Бизнес-Информ. – 2010. – № 2. – С. 119 [3]
В економіці комплементарними товарами називають такі, що споживаються разом, при цьому зростання попиту та один з товарів обумовлює зростання попиту на інший товар. Отже, характеристику комплементарності використовують у випадку, коли спостерігаються або спостерігались у минулому процеси взаємодії	Корнівська В. О. Інвестиційна комплементарність російської та української економіки / В. О. Корнівська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2012. – № 2 (13). – С. 514 [2]

Джерело: складено автором.

Аналізуючи твердження, які наведені у табл., можна визначити, що комплементарність означає, насамперед, взаємодоповнення між двома елементами, процесами, явищами. Ця властивість використовується на сучасному етапі більшою мірою у біології, генетиці, хімії, але також є дослідження, що вивчають явища комплементарності у соціологічних, політичних та економічних науках. В економіці явище комплементарності більш досліджується у мікроекономіці та маркетингу. Однак випадки наявності комплементарних зв'язків можна зустріти також і у наукових роботах, об'єктом вивчення яких є інші економічні системи.

Явище комплементарності виникає з об'єктивних закономірностей ефективнішого функціонування різних елементів при їх взаємодії з іншими складовими. Взаємодія є першоосновою існування комплементарності. У наукових дослідженнях існують різні підходи до визначення компонентів комплементарності. Більшість науковців стверджують, що елементи, як правило, взаємодіючи між собою, доповнюють один одного, що і призводить до ефективнішого функціонування системи, яку вони утворюють. Тобто при такому підході елементи є рівнозначними між собою. Є наукові підходи, за якими серед складових комплементарності виділяють основний компонент, який доповнюється при взаємодії додатковим елементом і це приводить до зростання рівня ефективності функціонування системи загалом. У такому випадку можна спостерігати нерівноправність між елементами та домінування одного з них над іншим. При такому підході, основний компонент може функціонувати і самостійно, але з меншою результативністю, якщо додаткова складова його не доповнює. Варто виділити два підходи до розгляду явища комплементарності:

1) лінійний підхід – за яким елементи в системі мають однаковий вплив один на одного і при їх функціонуванні виникає комплементарність;

2) ієрархічний підхід – за яким один з елементів системи виконує провідну роль, а інші його доповнюють, що призводить до зростання ефективності їх функціонування та досліджуваної системи загалом.

Аналізуючи сутність інвестиційної політики держави, роль у функціонуванні національного господарства, досліджуючи її методи, інструменти та місце в економічній політиці країни, можна стверджувати про об'єктивну необхідність врахування комплементарності при створенні інвестиційної політики держави, що обумовлено взаємодоповнюваністю між внутрішніми інвестиціями та іноземними інвестиціями у процесі формування інвестиційних ресурсів країни та викликано такими причинами:

1) неможливістю забезпечити ефективний розвиток країни виключно за рахунок одного з джерел інвестування (внутрішніх інвестицій або іноземних інвестицій);

2) відмінність у процесах створення внутрішніх інвестицій та іноземних інвестицій, що полягає у більш тривалому процесі активізації внутрішніх інвестицій до економічного обігу в порівнянні з термінами залучення іноземних інвестицій;

3) об'єктивне існування галузей та секторів, які не можуть бути приватизованими іноземними інвесторами та вимагають виключно внутрішніх фінансових джерел для подальшого розвитку;

4) наявність значної кількості інвестиційних об'єктів, які можуть ефективно розвиватися лише на умовах взаємодоповнення між внутрішніми та іноземними інвестиціями через інструменти державно-приватного та приватно-державного партнерства;

5) існування об'єктивного взаємозв'язку між передумовами здійснення внутрішніх інвестицій та залучення іноземних коштів: якщо у країні не створено привабливого клімату для активізації, насамперед, внутрішніх джерел інвестиційних ресурсів, то залучення іноземних інвестицій також не може відбуватися ефективно.

На рис. обґрунтовано об'єктивну необхідність врахування явища комплементарності при побудові інвестиційної політики держави. Отже, як зазначалося, між внутрішніми та іноземними інвестиціями є зумовлений об'єктивними факторами взаємозв'язок. Якщо у країні існує непривабливий інвестиційний клімат, що не сприяє активізації внутрішніх джерел інвестування, то, відповідно, передумов для залучення іноземних інвестицій, які б змогли відіграти роль основного джерела модернізації національної економіки, також немає. Якщо до національного господарства не залучаються іноземні інвестиції, економіка країни не отримує передових технологій, управлінського досвіду для розвитку підприємств та виготовлення конкурентоспроможної продукції. Зазначене не дає змоги цим суб'єктам господарювання конкурувати на зовнішніх ринках, а країні – бути активним учасником міжнародних економічних процесів.

Державні органи влади, які втручаються в економічні процеси та створюють умови, насамперед, для активізації внутрішніх ресурсів, сприятимуть формуванню позитивного інвестиційного клімату та залученню іноземних інвестицій. Саме тому, на нашу думку, при створенні інвестиційної політики держави важливим є врахування комплементарності її побудови з урахуванням взаємодоповнення внутрішніх та зовнішніх інвестицій на основі ієрархічного підходу, за яким центральним елементом виступають внутрішні інвестиції, а додатковими (доповнюючими) складовими – іноземні (рис.).

Комплементарна інвестиційна політика держави – комплекс різнобічних заходів, що здійснюються державою з метою створення сприятливих умов для здійснення інвестиційної діяльності на її території, враховує основні відмінності між окремими суб'єктами інвестування та формується з урахуванням ієрархічного підходу комплементарності, тобто взаємодоповненні внутрішніх та зовнішніх інвестицій, за яким основними джерелами інвестицій для держави виступають внутрішні інвестиції, а додатковими – іноземні.

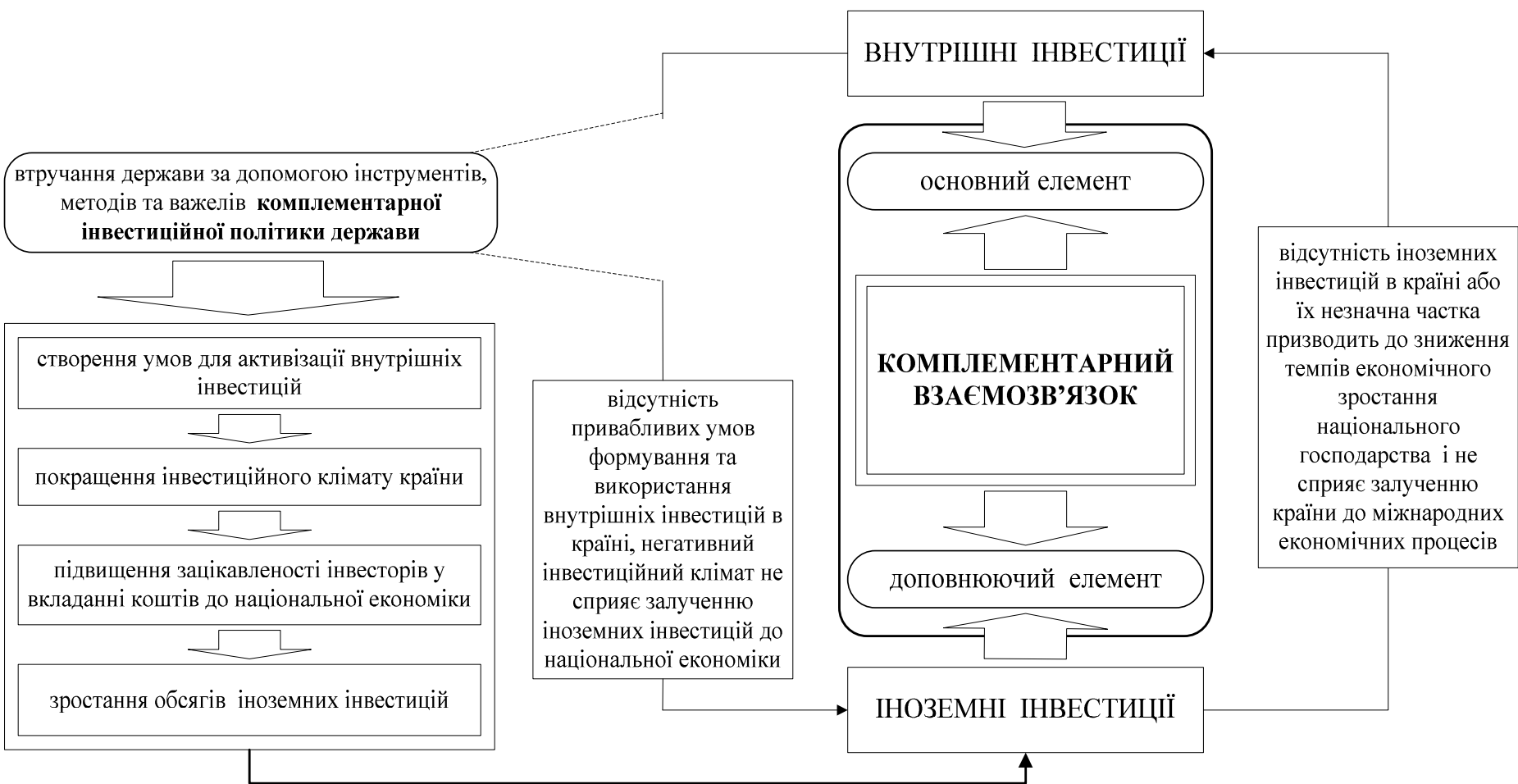

Рис. Комплементарність між внутрішніми та іноземними інвестиціями

Висновки. Отже, за результатами проведеного дослідження встановлено, що суб'єкти інвестиційної політики досить різноманітні за цілями, мотивацією діяльності, інвестиційним потенціалом та фінансовою спроможністю, що вимагає формування і реалізації комплементарної інвестиційної політики держави, яка здатна ефективно сполучувати очікування суб'єктів господарювання та сприяти узгодженню їх інтересів, а також гармонійно поєднувати пріоритетний напрям формування інвестиційних ресурсів держави з іншими джерелами інвестування з метою вирішення стратегічних завдань модернізації та структурної перебудови національної економіки.

Обґрунтування такого напрямку дослідження доцільно здійснювати через введення поняття „комплементарність” у сферу дослідження інвестиційних процесів у межах національної економіки. На основі узагальнення наукових джерел, визначено два підходи до розгляду комплементарності: 1) лінійний підхід, згідно з яким елементи системи мають однаковий вплив один на одного і при їх взаємодії виникає комплементарність; 2) ієрархічний підхід, за яким один з елементів системи виконує основну роль, а інші – його доповнюють, що призводить до зростання ефективності їх функціонування.

Дотримуючись ієрархічного підходу, обґрунтовано сутність комплементарної інвестиційної політики держави, під якою розуміється комплекс різноманітних заходів, які впроваджуються державою з метою створення сприятливих умов інвестиційної діяльності на основі врахування ієрархічних зв'язків комплементарності її суб'єктів, що передбачає гармонійне поєднання внутрішніх та іноземних інвестицій, коли перші визнаються основними, а другі – доповнюючими, і дозволяє розраховувати на досягнення синергетичних ефектів від взаємоузгодженого функціонування всієї сукупності інвесторів національної економіки.

Список використаних джерел

1. *Ермакова Ж. А.* Развитие методологии организационно-экономического обеспечения технологической модернизации промышленного комплекса региона : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : спец. 08.00.05 “Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями и комплексами промышленности)” / Ермакова Жанна Анатольевна. – Екатеринбург : Институт экономики Уральского отделения Российской академии наук, 2007. – 44 с.
2. *Корнівська В. О.* Інвестиційна комплементарність російської та української економіки / В. О. Корнівська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2012. – № 2 (13). – С. 513-517.
3. *Липов В.* Институциональная комплементарность и морфология социально-экономических систем / В. Липов // Бизнес-Информ. – 2010. – № 2. – С. 119-125.
4. *Толковий* словарь Ефремовой [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.diclib.com/cgi-bin/d1.cgi?l=ru&base=efremova&page=showindex>.
5. *Толковий* словарь Ушакова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=24567>.
6. *У Сунцзе.* Организационно-экономический комплементарный механизм повышения качества и конкурентоспособности продукции металлургического предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 “Экономика и управления народным хозяйством: стандартизация и управление качеством продукции” / У Сунцзе. – Тамбов, 2012. – 24 с.
7. *Фатеева С. В.* Комплементарность в экономической культуре: понятие, формы и механизм действия : дис. ... д-ра филос. наук : спец. 24.00.01 “Теория и история культуры” / Фатеева Светлана Викторовна. – Ростов-на-Дону : Ростовский государственный университет, 2006. – 261 с.